

Юридичні науки (Інше)

УДК 347.19

Ковалів Мирослав Володимирович

кандидат юридичних наук, професор

Львівський державний університет внутрішніх справ

Kovaliv Myroslav

PhD in Law, Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-9730-8401

Петков Сергій Валерійович

доктор юридичних наук, професор

Військовий інститут

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Petkov Sergey

D. Sc. (Law), Professor

Military Institute of

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0003-4160-767X

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, професор

Львівський університет бізнесу та права

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Хмиз Мар'яна Василівна

*доктор філософії в галузі права, доцент
Львівський університет бізнесу та права*

Khmyz Mariana

*PhD in Law, Associate Professor
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0003-3553-8022*

Єсімов Сергій Сергійович

*кандидат юридичних наук, доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Yesimov Serhii

*PhD in Law, Associate Professor
Lviv State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0002-9327-0071*

**ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА У
КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
THE CONCEPT OF A LEGAL ENTITY OF PUBLIC LAW IN THE
CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**

***Анотація.** У статті на підставі комплексного системного аналізу на підставі чинного українського законодавства та законодавства країн Європейського Союзу розглянуто поняття юридичної особи публічного права у контексті європейської інтеграції. Метою дослідження є визначення природи юридичних осіб публічного права. У процесі дослідження використано загальнонаукові методи: системного аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння, узагальнення, класифікації. Використовувалися спеціально-юридичні методи: формально-юридичний,*

історико-правовий і порівняльно-правовий. Зазначено, що правовий статус юридичних осіб публічного права вимагає дослідження, оскільки сьогодні він недостатньо розроблений та осмислений з погляду сучасного законодавства. Виділено ознаки, що дозволяють відрізнити юридичних осіб публічного права від інших юридичних осіб. Ознакою є мета діяльності: задоволення публічних інтересів і відповідність формальному статусу суб'єкта: закріплення особливого статусу юридичної особи у законодавстві. З урахуванням мети діяльності юридичної особи та факту відповідності її формальному статусу виділяється поняття юридична особа публічного права. Це правова форма, створена для участі у суспільних відносинах, метою діяльності є задоволення публічного інтересу. Інтерес має бути офіційно визнаний державою та закріплений у джерелі права. У правовому регулюванні може бути прямо встановлено, що юридична особа або організаційно-правова форма юридичної особи, в якій вона створена, є юридичною особою публічного права або здійснює публічні функції. Концепція юридичних осіб публічного права повинна бути реалізована в законодавстві України у вигляді Закону України «Про юридичні особи публічного права». На це вказує іноземний досвід не лише країн Європейського Союзу, а й країн, які мають бажання вступити до Європейського Союзу, де ця концепція втілена на практиці.

Ключові слова: *юридична особа, публічне право, адміністративне право, державне управління, цивільне право, правовий статус, публічні інтереси, публічні функції.*

Summary. *The article, based on a comprehensive system analysis based on the current Ukrainian legislation and the legislation of the countries of the European Union, examines the concept of a legal entity of public law in the context of European integration. The purpose of the study is to determine the nature of legal entities of public law. In the process of research, general*

scientific methods were used: system analysis and synthesis, induction and deduction, comparison, generalization, classification. Special legal methods were used: formal legal, historical and legal and comparative legal. It is noted that the legal status of legal entities of public law requires research, since it is not sufficiently developed and meaningful from the point of view of modern legislation. Features are identified that allow distinguishing legal entities of public law from other legal entities. The sign is the purpose of the activity: satisfaction of public interests and compliance with the formal status of the subject: securing the special status of a legal entity in legislation. Taking into account the purpose of an legal entity's activity and the fact that its formal status corresponds, the concept of a legal entity of public law is distinguished. This is a legal form created for participation in public relations, the purpose of the activity is to satisfy the public interest. The interest must be officially recognized by the state and enshrined in a source of law. Legal regulation may directly establish that a legal entity or the organizational and legal form of a legal entity in which it is created is a legal entity of public law or performs public functions. The concept of legal entities of public law should be implemented in the legislation of Ukraine through the Law of Ukraine “On Legal Entities of Public Law”. This is indicated by foreign experience not only of the countries of the European Union, but also of countries wishing to join the European Union, where this concept is put into practice.

Key words: *legal entity, public law, administrative law, state administration, civil law, legal status, public interests, public functions.*

Постановка проблеми. Як відомо, Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, передбачає, що реформування системи державного управління здійснюється з урахуванням європейських стандартів належного

адміністрування і на основі наявного досвіду у цьому напрямі. Перед правовою системою України стоїть завдання сформувані такі інститути, які б відповідали принципам і критеріям оцінки ефективності державного управління, що базуються на основі міжнародних стандартів і вимог, кращих практик держав-членів Європейського Союзу. Мова йде про інститут юридичної особи публічного права. Інститут юридичної особи як сукупність правових норм, що регулюють процес виникнення, функціонування та припинення юридичних осіб, сформувався у європейському праві у другій половині XIX століття. Важливість дослідження обумовлена тим, що юридичні особи публічного права управляють великим масивом власності, впливають на соціальні, економічні та політичні процеси країни тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у розвиток інституту юридичної особи публічного права внесли дослідження: В. Авер'янова, О. Андрійко, В. Бевзенка, А. Берлача, Ю. Битяка, Н. Бортник, П. Діхтієвського, І. Гриценка, Є. Додіна, Р. Калюжного, Л. Кисіль, А. Козловського, Т. Коломоєць, В. Колпакова, О. Кузьменко, Є. Курінного, Р. Мельника, О. Остапенка, О. Харитонові, Я. Шевченко, Ю. Шемчушенка та інших вчених-юристів і практиків. Водночас з'ясовано, що необхідність впровадження європейських стандартів в Україні вимагає проведення додаткових теоретико-правових досліджень з відповідним обґрунтуванням.

Мета статті. Метою статті є дослідження поняття юридичної особи публічного права у контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування як органи публічної влади, громадянське суспільство та інші суб'єкти певною мірою визнаються учасниками публічних правовідносин. Будучи колективними утвореннями (суб'єктами), вони виступають у публічних правовідносинах на протигагу фізичній особі як індивідуальному суб'єкту публічного права

[1]. Однак у праві немає цілісної теорії, яка пояснює принципи організації та принципи діяльності таких суб'єктів. У публічному праві використовують поняття «суб'єкти публічної адміністрації», «суб'єкти публічного адміністрування», у контексті розробленої цивілістикою для цивільних відносин, теорії колективного суб'єкта – юридичної особи [2, с. 124; 3, с. 21].

Нині щодо нормативного закріплення поняття юридичної особи публічного права відбуваються наукові дискусії. На думку правознавців, які дотримуються суто цивілістичної точки зору, спроби виокремити юридичну особу з лона приватного права та надати їй уніфікованого, міжгалузевого характеру не відповідає сучасним поглядам на правове регулювання.

Фахівці з цивільного права часто ставлять питання щодо можливості участі юридичної особи публічного права у цивільному обороті, якщо вона не є власником переданого їй майна. Виходячи з цієї обставини, що, працюючи з юридичною особою, маємо справу з нормативною, позитивно-правовою конструкцією. Подібний перенос понять приватного права на публічне право є закономірним.

Як зазначає В. Авер'янов, однією з моделей взаємодії публічного та приватного права є впровадження приватно-правових засад у публічно-правову матерію, коли суспільні відносини починають дедалі ширше регулюватися з використанням елементів приватно-правового методу [4].

Критику цивілістів можна враховувати у сфері, яка безпосередньо регулюється цивільним правом, а саме у сфері участі юридичної особи публічного права у цивільних майнових відносинах.

З погляду публічного права немає необхідності розробляти нову організаційно-правову форму юридичних осіб публічного права. Для можливості участі суб'єктів публічного права у цивільно-правових відносинах така форма, як юридична особа публічного права є необхідною.

Юридичними особами публічного права можуть бути як традиційні публічно-правові утворення, наприклад, саморегулівні установи, державні корпорації та інші суб'єкти. З одного боку, правова думка та суспільні відносини розвивалися шляхом засвоєння поняття юридичної особи саме цивільним правом.

З іншого боку, юридична особа була обмежена лише цивільними правовідносинами. Ця конструкція застосована й у інших галузях права. Якщо звернутися до римського права, то перший прототип юридичної особи був саме юридичною особою публічного права і не був юридичною особою цивільного права [5, с. 103–104].

У зарубіжному законодавстві юридичними особами були оголошені профспілкові організації, національно-культурні автономії, політичні партії та інші суб'єкти. Цим шляхом йшло і розвивалось законодавство України. Особливо активно виникали нові організаційно-правові форми юридичної особи в Україні наприкінці 1990-х – на початку 2000-х років.

Законодавець у п. 2 ст. 81 Цивільного кодексу України вказує на можливість застосування норм про юридичних осіб до України, суб'єктів України та місцевих адміністративно-територіальних одиниць, якщо інше не впливає із закону або особливостей цих суб'єктів.

Поняття юридичної особи, яке закріплене у Цивільному кодексі України, не зовсім підходить для міністерств, служб, агенцій, Центральної виборчої комісії України, регіональних представницьких органів, виконавчих органів місцевого самоврядування чи різноманітних установ, громадських організацій, суб'єкта України – Автономної Республіки Крим або місцевого самоврядування.

Аналізуючи чинне законодавство та суспільні відносини, можна дійти висновку про те, що юридичні особи публічного права існують де-факто. Такий стан справ закономірний, оскільки утворення правових інститутів завжди передуює появі юридичних доктрин, які намагаються

осмислити дані інститути.

У чинному законодавстві України є навіть згадка юридичних осіб публічного права. Також у ст. 1 Міжнародної конвенції про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою зазначено, що особи – це фізична особа чи юридична особа публічного чи приватного права [6].

Це формулювання зустрічається в акті міжнародного права, адже поняття юридичної особи публічного права присутнє в законодавстві багатьох країн. У більшості країн Європейського Союзу це поняття закріплено на рівні цивільного та/або торговельного кодексу (Італія, Іспанія, Нідерланди та ін.).

У деяких країнах, претендентів на вступ до Європейського Союзу існує спеціальний закон, який регулює інститут юридичних осіб публічного права (наприклад, Грузія).

Проте, незважаючи на визнання юридичних осіб публічного права, у різних державах є різне розуміння та різний ступінь регламентації даного інституту. Наприклад, у законодавстві Угорщини зазначено, що юридичні особи поділяються на юридичних осіб публічного та приватного права, представлено деякі особливості.

Німеччина має розвинену правову інфраструктуру регулювання юридичних осіб публічного права. Німецьке цивільне уложення (нім. Bürgerliches Gesetzbuch, BGB, більш точний переклад – Цивільний кодекс) дає опосередковане визначення правового становища юридичних осіб публічного права, згадуючи їх у § 89, де передбачається їх відповідальність нарівні з іншими юридичними особами [7].

Така прогалина усувається рядом спеціальних законів ФРН. Закон ФРН «Про принципи бюджетного права федерального уряду та урядів земель» у § 48(2) передбачає рівне положення юридичних осіб публічного права, незалежно від рівня федеральної участі чи участі урядів земель, з іншими особами з точки зору їх місця у бюджетному процесі, але є

винятки [8].

У Німеччині юридичними особами публічного права вважаються різного роду організації; корпоративні об'єднання осіб однієї професії (палати ремісників, об'єднання лікарів); численні корпорації, створювані для звільнення органів держави від господарської діяльності; органи, які здійснюють державні функції; громадські фонди тощо.

Статус юридичних осіб публічного права врегульовано не лише у країнах Європейського Союзу, а й у країнах, які мають намір вступу до ЄС. Відповідно до ст. 1509 Цивільного кодексу Грузії [9], до юридичних осіб публічного права належать державні та створені на основі законодавства недержавні організації. У цій країні також прийнято закон «Про юридичних осіб публічного права».

Досвід Грузії для деяких дослідників показовий, але питання виникає з приводу класифікації юридичних осіб публічного права в законодавстві Грузії. Критеріями градації можна назвати спосіб наділення юридичної особи владними повноваженнями, підстави та порядок виникнення юридичної особи та ін.

На думку А. Москаленко критерієм поділу (виокремлення видів юридичних осіб) є порядок виникнення і особливості самої юридичної особи [10, с. 93–98].

Види юридичних осіб публічного права у багатьох країнах сформувалися історично. Наприклад, в Австрії до них відносять органи влади та деякі публічно-правові утворення, у Німеччині – державні університети, торгово-промислові палати та деякі інші установи, які не є носіями публічної влади.

У науковій літературі виділяється п'ять видів юридичних осіб публічного права: держава; територіальні громади; органи публічної влади (державні та місцеві утворення); установи публічної влади (державні та місцеві утворення); неприбуткові організації соціального характеру [11;

12].

Існують суб'єкти, які потребують наділення статусом юридичної особи публічного права. Це специфічні організації, які поєднують здійснення громадських функцій з активною участю у майновому обороті. Для такого кола юридичних осіб категорія юридичних осіб публічного права здатна забезпечити комплексне та гармонійне законодавче регулювання суспільних відносин, пов'язаних із заснуванням та діяльністю.

Йдеться про Національний банк України, ДП «Укркосмос», державні корпорації, державні (національні) холдингові компанії та інші суб'єкти. Концепція юридичних осіб публічного права повинна бути реалізована в законодавстві України у вигляді Закону України «Про юридичні особи публічного права». На це вказує іноземний досвід не лише країн Європейського Союзу, а й країн, які мають бажання вступити до Європейського Союзу, де ця концепція втілена на практиці. Сьогодні питання законодавчого закріплення юридичних осіб публічного права розглядається у законодавчих та наукових колах України [13].

З кожним роком кількість дослідників, які підтримують цю ідею або згодні з її основними положеннями, дедалі більше. Це не може не викликати схвалення, адже деякі суб'єкти, які вже існують в Україні, не вписуються у систему юридичної особи, закріплену у Цивільному кодексі України [14–16].

Це такі юридичні особи, як державна корпорація (наприклад, «Державна продовольчо-зернова корпорація України») та державна (національна) холдингова компанія. Публічне право, як галузь права, має закріплювати правове становище, що такі особи існують і вони відмінні від юридичних осіб приватного права.

Цивільний кодекс України має закріпити можливість та особливості участі юридичних осіб публічного права у цивільному обороті. Таке

законодавче закріплення допоможе легалізувати управління власністю, що є у розпорядженні даних юридичних осіб, безпосередньо вказавши на спрямованість діяльності – діяльність у публічних інтересах.

Поняття юридичної особи публічного права може розглядатися в широкому розумінні, тобто колективна сутність, яка є або може бути юридичною особою та здійснювати публічні функції, та у вузькому розумінні, а саме: юридичні особи, які мають особливу правову сутність та потребують введення окремої категорії для регулювання.

Під публічними функціями розуміються напрями діяльності різних суб'єктів, насамперед держави та органів місцевого самоврядування щодо задоволення публічного, тобто суспільного інтересу, визнаного і охоронюваного державою.

Основним критерієм для поділу юридичних осіб публічного права на групи є організаційно-правова форма. Другорядні ознаки: ступінь автономності юридичної особи та форма власності, на основі якої існує така юридична особа. На цій підставі можна виділити такі групи юридичних осіб публічного права:

1) Юридичні особи – органи публічної влади (зокрема міністерства, служби, агентства тощо). Ці юридичні особи публічного права типові всім країнам, але у сфері управління власністю існують такі, які становлять підвищений інтерес (наприклад, Фонд державного майна України, який є державним органом влади, який здійснює управління державним майном).

Ряд юридичних осіб, які входять до системи державного управління, належать до другої групи (Державне підприємство «НАЕК «Енергоатом»), оскільки вони мають високий рівень автономності. Органи публічної влади в Україні можуть існувати на державному, регіональному та місцевому рівні.

2) Юридичні особи в особливій організаційно-правовій формі (такі як державні та комунальні унітарні підприємства, державні холдингові

компанії, Національний банк України та ін.). Особливість даних юридичних осіб публічного права у тому, що вони є органами влади, та створювалася спеціально для реалізації публічних функцій. Ці особи умовно можна поділити на два підвиди: унітарні підприємства та інші особливі види. Державні унітарні підприємства та комунальні унітарні підприємства – це форми участі публічної влади у цивільно-правових правовідносинах. Інші суб'єкти мають або окрему форму юридичної особи, або створюються спеціально.

3) Юридичні особи, створені у вигляді, передбаченої для цивільних правовідносин (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, фонд тощо), але здійснюють публічні функції. Держава або адміністративно-територіальне утворення створює юридичну особу у формі, передбаченій чинним цивільним законодавством, але наділяє публічними функціями, які не здійснює звичайний учасник цивільно-правових відносин.

Остання група не потребує доктринального обґрунтування ідеї юридичних осіб публічного права, оскільки подібні юридичні особи гармонійно існують у цивільно-правових межах.

Існує цивілістичний підхід, який полягає у тому, що будь-які публічні інтереси у сфері майнових відносин можна реалізувати, використовуючи суто інструментарій цивільного права. Створення особливих юридичних осіб є недоцільним, оскільки будь-яку юридичну особу можна створити у формі акціонерного товариства, фонду чи громадської організації та покласти публічні функції шляхом ухвалення відповідних рішень державних органів – творців такої юридичної особи або шляхом укладання договору.

Використання цивільно-правових інструментів обмежується приватними інтересами, тоді як сама форма юридичної особи має говорити, що ця особа представляє публічні, а не приватні інтереси. Тому

виділення у законодавстві організаційно-правової форми юридичної особи публічного права для другої групи є необхідним кроком для гармонійного розвитку суспільних відносин у сфері конституційного права.

Провісники юридичних осіб у Давньому Римі мали більше спільного з юридичними особами публічного, а не приватного права. Суть таких осіб полягала у тому, щоб висловлювати волю народу, а не відстоювати приватні інтереси. У цьому полягає суть сучасних юридичних осіб публічного права. Сучасне публічне право пропонує дві методології, за допомогою яких можна визначити «публічність» особи: через мету діяльності суб'єкта (задоволення публічного інтересу) та через факт відповідності формальному статусу такого суб'єкта (вказівка в законі на особливий статус).

В Україні домінує другий підхід, що не сприяє розвитку розуміння концепції юридичної особи публічного права, а прив'язує суспільні відносини до недосконалого законодавства. Стає необхідністю внесення змін до законодавства, за допомогою яких повинен отримати правове регулювання інститут юридичної особи публічного права.

Висновки. Юридичні особи публічного права – важливий інститут у системі державного управління та управління публічною власністю. В Україні використовуються особливі форми юридичних осіб, які діють у публічних інтересах. У законодавстві України інститут юридичної особи публічного права передбачено Цивільним кодексом України. Закону України «Про юридичну особу публічного права» немає.

Юридична особа публічного права – це правова форма, створена для участі у відповідних суспільних відносинах, метою діяльності якої є задоволення публічного інтересу, яка може бути визначена у законодавстві як «юридична особа публічного права». До таких юридичних осіб належать: юридичні особи – органи публічної влади; юридичні особи з особливою організаційно-правовою формою; юридичні особи, створені у

вигляді, передбаченої для цивільних правовідносин – акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, фонди, які здійснюють публічні функції. Без чіткого визначення у законодавстві України інституту юридичної особи публічного права забезпечити високу ефективність у сфері публічного управління буде складно.

Література

1. Кулініч О. О. Підстави набуття статусу фізичної особи публічного права // *Lex Portus*. 2016. № 2. С. 64–75.
2. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. *Загальне адміністративне право* / За заг. ред. Р. С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/c/358156.pdf> (дата звернення: 12.11.2023).
3. *Адміністративне право України. Повний курс* / В.Галуцько, П.Діхтієвський, О.Кузьменко та ін.; за ред. В.Галуцька, О.Правоторової. Видання четверте. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
4. *Авер'янов Вадим Борисович. Вибрані наукові праці* / упоряд.: Андрійко О. Ф. та ін.; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, О. Ф. Андрійко. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.
5. Піддубна В. Ф. Історія виникнення та розвитку юридичних осіб публічного права // *Modern historical science: changes and development synergy of research studies: Collective monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. Р. 101–118. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-087-2-5>.
6. *Зведений текст Міжнародної конвенції про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою 1992 року* (Офіційний переклад). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_839#Text (дата

- звернення: 12.11.2023).
7. *Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 25. Oktober 2023* / Das Bundesministerium der Justiz und das Bundesamt für Justiz (Bundesrepublik Deutschland). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (дата звернення: 12.11.2023).
 8. *Gesetz über die Grundsätze des Haushaltsrechts des Bundes und der Länder (Haushaltsgrundsätzegesetz – HGrG)*; zuletzt geändert durch vom 14. August 2017 / Das Bundesministerium der Justiz und das Bundesamt für Justiz (Bundesrepublik Deutschland). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/hgrg/BJNR012730969.html> (дата звернення: 12.11.2023).
 9. *Civil Code of Georgia* / Parliament of Georgia, 28.06.2023. URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/%2031702?publication=125> (дата звернення: 12.11.2023).
 10. Москаленко А. О. *Адміністративно-правове регулювання статусу юридичних осіб публічного права*: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 – Право / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. 239 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/22335> (дата звернення: 12.11.2023).
 11. Ільницька Н. Проблеми класифікації юридичних осіб за законодавством України // *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 5–10. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.9.01>.
 12. Гнатів О. Юридичні особи публічного права: підходи до розуміння // *Law. State. Technology*. 2022. Вип. 1. С. 39–45. doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2022-1-6>
 13. *Відповідь Апарату Верховної Ради України на звернення Миколі Санізі від 12.12.2022 р. за вх. № 212725 (1067608)*. URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/106668/response/367425/attach/3/1067758.pdf?cookie_passthrough=1 (дата звернення: 12.11.2023).
 14. *Цивільний кодекс України* від 16.01.2003 р. № 435-IV (із змінами).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.11.2023).

15. *Адміністративна відповідальність юридичних осіб. Законодавство. Судова практика* / Укладачі: Бортняк К. В., Золотарьова М. К., Микитюк М. А., Пасіка С. П., Петков С. В., Скриньковський Р. М., Чубенко А. Г.; За заг ред. С. В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 272 с.
16. Боднарчук О. Г., Бортняк В. А., Бортняк К. В., Грицай Т. Г., Добрянська Н. В., Золотарьова М. К., Петков С. В., Скриньковський Р. М. *Проведення у справах про адміністративні правопорушення* / Під заг. ред. С. В. Петкова. Київ: КНТ, 2023. 197 с.

References

1. Kulinich O. O. Pidstavy nabuttia statusu fizychnoi osoby publichnoho prava // *Lex Portus*. 2016. № 2. S. 64–75.
2. Melnyk R. S., Bevzenko V. M. *Zahalne administratyvne pravo* / Za zah. red. R. S. Melnyka. Kyiv: Vaite, 2014. 376 s. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/c/358156.pdf> (date of access: 12.11.2023).
3. *Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs* / V. Halunko, P. Dikhtiiivskyi, O. Kuzmenko ta in.; za red. V. Halunka, O. Pravotorovoi. Vydannia chetverte. Kherson: OLDI-PLIuS, 2021. 656 s.
4. *Averianov Vadym Borysovych. Vybrani naukovi pratsi* / uporiad.: Andriiko O. F. ta in.; za zah. red. Yu. S. Shemshuchenka, O. F. Andriiko. Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2011. 448 s.
5. Piddubna V. F. *Istoriia vynyknennia ta rozvytku yurydychnykh osib publichnoho prava* // *Modern historical science: changes and development synergy of research studies*: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija

- Publishing», 2021. P. 101–118. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-087-2-5>.
6. *Zvedenyi tekst Mizhnarodnoi konventsii pro tsyvilnu vidpovidalnist za shkodu vid zabrudnennia naftoiu 1992 roku* (Ofitsiinyi pereklad). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_839#Text (date of access: 12.11.2023).
 7. *Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 25. Oktober 2023* / Das Bundesministerium der Justiz und das Bundesamt für Justiz (Bundesrepublik Deutschland). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (date of access: 12.11.2023).
 8. *Gesetz über die Grundsätze des Haushaltsrechts des Bundes und der Länder (Haushaltsgrundsätzegesetz – HGrG)*; zuletzt geändert durch vom 14. August 2017 / Das Bundesministerium der Justiz und das Bundesamt für Justiz (Bundesrepublik Deutschland). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/hgrg/BJNR012730969.html> (date of access: 12.11.2023).
 9. *Civil Code of Georgia* / Parliament of Georgia, 28.06.2023. URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/%2031702?publication=125> (date of access: 12.11.2023).
 10. Moskalenko A. O. *Administratyvno-pravove rehuliuвання statusu yurydychnykh osib publicnogo prava: dys. ... d-ra filosofii: spets. 081 – Pravo* / Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia». Odesa, 2022. 239 s. URL: <https://hdl.handle.net/11300/22335> (date of access: 12.11.2023).
 11. Ilnytska N. Problemy klasyfikatsii yurydychnykh osib za zakonodavstvom Ukrainy // *Pidpryiemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. 2019. № 9. S. 5–10. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.9.01>
 12. Hnativ O. Yurydychni osoby publicnogo prava: pidkhody do rozuminnia // *Law. State. Technology*. 2022. Vyp. 1. S. 39–45. doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2022-1-6>.

13. *Vidpovid Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy na zvernennia Mykoli Sapizi vid 12.12.2022 r. za vkh. № 212725 (1067608)*. URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/106668/response/367425/attach/3/1067758.pdf?cookie_passthrough=1 (date of access: 12.11.2023).
14. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV (iz zminamy)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (date of access: 12.11.2023).
15. *Administratyvna vidpovidalnist yurydychnykh osib. Zakonodavstvo. Sudova praktyka / Ukladachi: Bortniak K. V., Zolotarova M. K., Mykytiuk M. A., Pasika S. P., Petkov S. V., Skrynkovskyy R. M., Chubenko A. H.; Za zah red. S. V. Petkova. Kyiv: Yurinkom Inter, 2023. 272 s.*
16. Bodnarchuk O. H., Bortniak V. A., Bortniak K. V., Hrytsai T. H., Dobrianska N. V., Zolotarova M. K., Petkov S. V., Skrynkovskyy R. M. *Provdzhennia u spravakh pro administratyvni pravoporushennia / Pid zah. red. S. V. Petkova. Kyiv: KNT, 2023. 197 s.*